

International Science Group

ISG-KONF.COM

V
**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**
**"MODERN AND GLOBAL METHODS OF THE
DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC THOUGHT"**

Florence, Italy
October 25 - 28, 2022

ISBN 979-8-88796-805-6

DOI 10.46299/ISG.2022.2.5

MODERN AND GLOBAL METHODS OF THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC THOUGHT

Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference

Florence, Italy
October 25 – 28, 2022

103.	Коршунова М.О. МОТИВ У ЛІРИЧНОМУ ТВОРІ	432
104.	Ломова Е.А., Есимбек С.І., Коваленко Е.С., Багымбаева Ф., Тебегенова А. РУССКИЙ РОМАНТИЧЕСКИЙ ЦИКЛ В АСПЕКТЕ ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВА	435
105.	Ломова Е.А., Акопова Е., Абуова Б., Нуржакып Е.Е., Уюкбаева М.М. ЛИТЕРАТУРНЫЙ ТЕКСТ РУССКИХ РОМАНТИКОВ КАК ОТРАЖЕНИЕ ФРАНЦУЗСКОЙ И РУССКОЙ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ В ЭПИСТОЛЯРНОЙ ФОРМЕ	444
106.	Мостова Т. СЕРЕДНЬОВІЧІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ У АРТУРІВСЬКОМУ ЦИКЛІ "КОРОЛІВСЬКІ ІДИЛІЇ" АЛЬБЕРТА ТЕННІСОНА	453
107.	Подгурська І.О., Колташева Д.О. ТИПОЛОГІЯ ЖАНРІВ ХУДОЖНЬОЇ АНТИУТОПІЇ	456
PHILOSOPHY		
108.	Aliyeva Z. SPECIFIC FEATURES OF ENLIGHTENMENT IN AZERBAIJAN	459
109.	Воропаєва Т., Авер'янова Н. ПРОБЛЕМА НАЦІЄТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СОЦІОГУМАНІТАРИСТИЦІ	471
110.	Швед З. КОЧУЮЧИ ІМПЕРІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	481
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
111.	Малыхин Д.Г. К ТЕОРИИ БИОПОЛЯ	483

ТИПОЛОГІЯ ЖАНРІВ ХУДОЖНЬОЇ АНТИУТОПІЇ

Подгурська Інна Олександрівна,
к.ф.н., доцент, доцент кафедри практики англійського
усного і писемного мовлення, Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

Колташева Діана Олександрівна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Останніми роками жанр антиутопії, що почав формуватися в першій половині ХХ століття, продовжує викликати все більший інтерес у читачів, а головне, знаходить реалізацію у різних формах антиутопічного дискурсу, таких, як: література, театр, кінематограф, телебачення і навіть відеоігри. Все це підтверджують слова з книги двох американських письменниць-фантастів Террі Віндлінг і Елен Датлоу: *«Сучасна дистопія не зникне найближчим часом, тому що це не мінлива примха, це літературна форма. І це форма, що й досі еволюціонує... вона набуває різних форм, відповідно до надій, страхів, мрій і нічних кошмарів кожного нового покоління»* [1, с. 34].

Насправді, дистопія вже настільки еволюціонувала в своїй різноманітності, розгалуженості, що критики не встигають вигадувати назви для нових піджанрів, на кшталт: какотопії, квазі-утопії, екотопії, практопії та ін. Натомість, автори продовжують видавати все нові й нові твори, які не укладаються в рамки жодного з визначень. У 2020 році світ охопила пандемія коронавірусу, для призупинення розвитку якої людство добровільно пішло на безпрецедентні самообмеження. Саме тоді багато хто знову згадав пророчі твори антиутопістів і побачив небезпеку настання «дивного нового світу», де кожна сфера людського життя буде контролюватися державою. Все вищезазначене дає можливість з упевненістю зробити висновок, що тема дослідження є надзвичайно актуальною, а висновки дослідження допоможуть віднайти відповідь на багато питань, що ставить перед читачем літературна антиутопія.

Для розуміння типології антиутопій варто розуміти, що всі вони, беручи свій початок у світогляді сцієнтизму, тісно пов'язані з науково-технічним прогресом людства, що вплинув на духовну, ідеологічну, а іноді й фізичну еволюцію людства. Машинна революція, що почалась ще в середині ХVІІІ століття, стала основним поштовхом до формування класичної антиутопії, одними з найяскравіших прикладів якої, слугують «Машина часу» Г. Уелса і «Мандри Лемюеля Гуллівера» (1726-1727) Дж. Свіфта. Подальші фантазії щодо раціоналізації труда і конвеєризації виробництва Ф. У. Тейлора и Г. Форда призводять до поступового формування цілого пласту літератури, яка чітко демонструє побоювання сучасників щодо формування автоматизованого світу, де більшість людей виявляться непотрібними, або трансформуються в

своєрідний придаток машини, гвинтик бездушного механістичного суспільства. Прикладами класичної антиутопії є видатні твори: О. Хаксли «О, дивий новий світ» (1932), «Механічне піаніно» К. Воннегута та інші.

Поступовий розквіт тоталітарних режимів в Європі у першій половині ХХ століття сприяв формуванню нового виду – антитоталітарної дистопії, яка вбачає головну загрозу для людства в соціально-політичних процесах глобалізації, ідеологізації і уніфікації, з метою будови «Єдиної держави», де кожен член суспільства буде так само працювати як частина, гвинтик, налагодженої державної машини, безвідносно власних бажань людини, її пристрастей і амбіцій. Кожна сфера життя індивіда має бути підпорядкована високим завданням держави. При цьому людина переживає глибокий психологічний конфлікт і натиск суспільства, а нерідко і страх. Найяскравішими прикладами антитоталітарної дистопії стають класичні твори Дж. Орвела «Колгосп тварин» (1945) і «1984» (1948), Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» та інші. Так, Маргарет Етвуд у романі «Оповідь служниці» *«підкреслює теократичну природу будь-якого тоталітарного режиму, бо всі вони базуються на сліпому фанатичному скоренні народу і пануванні культу вождя, що, наче месія, веде свій народ до спасіння. Авторка підкреслює, що ніякий тоталітарний режим, навіть якщо в його основі лежить ідея спасіння людства, не може зробити людину щасливою, бо є насильницьким і протиприродним»* [2, с. 44].

Наступний етап еволюції жанру пов'язаний з появою нової загрози суспільству – автоматизації і інформатизації виробничих процесів, впровадженням робототехніки для заміни людини як на багатьох ланках виробництва, так і у повсякденному житті. Кібернетичний сциєнтизм стає підґрунтям для неймовірного розквіту різного роду антиутопій, де роботи іноді виступають у ролі рятівників. Але нерідше неокласична антиутопія піддає сумніву позитивний вплив штучного інтелекту, а іноді й вказує на пряму загрозу людству. Прикладами неокласичної утопії виступають: «Я – робот» (1950) і «Двохсотлітня людина» (1976) А. Азімова, «Термінатор: да прийде рятівник» (1984) А. Д. Фостера, «Роботи апокаліпсису» (2011) Д. Уілсона. Нерідко постійний конфлікт людини і робота, прагнення останнього до самовдосконалення і автономності, призводить до бунту машин, де колишній слуга перетворюється на безпристрасного вбивцю, що значно сильніший за людину.

Розквіт генної інженерії, біо- і нанотехнологій призвів до формування в кінці ХХ століття постнеокласичного типу антиутопії, в основі якого лежить загроза гибелі людства через потенційну можливість навмисного або випадкового зараження вірусом, зміни людського генома, застосування біологічної зброї, мутацій людини внаслідок бактеріологічної війни та ін. Прикладом однієї з перших біопанк утопій є науково-фантастичний роман Річарда Метісона «Я – легенда», що був написаний ще в 1954 році і вплинув на формування в сучасній англійській прозі концепції світового апокаліпсису, спричиненого пандемією. Втручання в людську природу призводить до страшних наслідків – зараження

бактерією, що є збудником вампіризму і причиною подальшого зомбоапокаліпсису.

Тема екологічної загрози також набула неабиякого значення в останні десятиріччя. Автори звертають читацьку увагу на постійний негативний вплив діяльності людства на зміни клімату і погіршення екологічних умов, що можна вже спостерігати на землі. Використовуючи художній твір у якості міні лабораторії, автори антиутопічних творів проводять своєрідний експеримент, метою якого є спостереження найгірших наслідків, що можуть мати місце, якщо ми будемо продовжувати слідувати обраній стратегії. Вони привертають увагу до проблем переробки промислових відходів «П'ятсот мільйонів Бегуми» Жуля Верна (1878), ядерного постапокаліпсису «Завжди приходить додому» Урсули К. Ле Гуїн (1985), перенаселення і вичерпання природних ресурсів «Популяційна бомба» Пола Ерліха (1990), можливості повеней внаслідок глобального потепління «Світ, що потону» Джеймса Балларда (1962) і багато інших. Головною метою авторів романів-екотопій є формування екологічної свідомості кожного з нас, як єдиного способу запобігти катастрофі.

Таким чином, дослідивши основні види антиутопії, можна зробити висновок, що цей жанр постійно продовжує еволюціонувати, набуваючи різних форм. Формування кожного з підвидів жанру антиутопії це завжди реакція на новий стрибок історичного, соціального, а також технологічного розвитку людства. Головна ознака, що притаманна кожному з підвидів антиутопії, це наявність танатологічних мотивів, що базуються на страху гибелі людства, а роман-антиутопія, в такому випадку, це завжди твір-попередження, що має прогностичну, а може й превентивну функцію.

Список літератури:

1. Datlow, E., Windling, T. Afterword (After: Nineteen Stories of Apocalypse and Dystopia), New York, 2012, 370p.
2. Подгурська І.О. Проблема автора і авторської модальності в романі Маргарет Етвуд «Оповідь служниці». Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». 2020. Вип. 28. С. 40 – 44.